

**Założenia filozoficzne
w językoznawstwie**

Barbara Konat

**Założenia filozoficzne
w językoznawstwie**

Poznań 2021

WPIK Open Access 03

Copyright by:
Barbara Konat

Copyright by:
Wydawnictwo Rys

Recenzja:
prof. dr hab. Jerzy Pogonowski

Projekt okładki:
Wydawnictwo Rys

Korekta:
Sebastian Surendra

Wydanie I
Poznań 2021

ISBN 978-83-66666-55-9

DOI 10.48226/978-83-66666-55-9

Wydanie:

Wydawnictwo Rys
ul. Kolejowa 41
62-070 Dąbrówka
tel. 600 44 55 80

e-mail: tomasz.paluszynski@wydawnictworys.com
www.wydawnictworys.com

Spis treści

Wstęp	9
Część pierwsza:	
Idealizacyjna Teoria Nauki	13
Rozdział 1.	
Zarys Idealizacyjnej Teorii Nauki	15
1.1. Tło historyczne	15
1.2. Fenomenalizm i esencjalizm	16
1.3. Założenia ITN	17
Rozdział 2.	
Podstawowe pojęcia Idealizacyjnej Teorii Nauki	23
2.1. Założenia filozoficzne w nauce	23
2.1.1. Język i perspektywa ontologiczna	23
2.1.2. Pojęcie czynnika	25
2.1.3. Typy czynników	27
2.1.4. Wpływ czynnika	28
2.1.5. Czynniki istotny, czynnik główny, czynnik uboczny	29
2.1.6. Zależność a prawidłowość	31
2.1.7. W stronę teorii naukowej – podsumowanie	34
2.2. Pojęcie teorii naukowej	34
2.2.1. Prawidłowość, idealizacja i konkretyzacja	35
2.2.2. Pseudoidealizacja jako metoda Karola Darwina	37
Rozdział 3.	
Procedury badawcze według Idealizacyjnej Teorii Nauki	43
3.1. Kontrola empiryczna prawa idealizacyjnego	43
3.2. Kontrola empiryczna konkretyzacji prawa idealizacyjnego	48
3.3. Wyjaśnianie	49
3.4. Warunki poprawności wyjaśniania	53
Część druga:	
Założenia filozoficzne językoznawstwa generatywnego i kognitywnego	55
Rozdział 4.	
Założenia filozoficzne językoznawstwa generatywnego	57
4.1. Zarys językoznawstwa generatywnego	57
4.1.1. Noam Chomsky jako twórca generatywizmu	57
4.1.2. Pojęcie generatywizmu	62
4.2. Założenia filozoficzne językoznawstwa generatywnego	65

4.2.1. Język i perspektywa ontologiczna generatywizmu.....	65
4.2.2. Adekwatność opisu językoznawczego w ujęciu Chomsky'ego.....	69
4.2.3. Czynniki główne i uboczne w ujęciu generatywnym	71
4.2.4. Zależność między gramatycznością a akceptowalnością jako prawidłowość w generowaniu języka	73
Rozdział 5.	
Założenia filozoficzne językoznawstwa kognitywnego.....	77
5.1. Zarys językoznawstwa kognitywnego	77
5.1.1. Językoznawstwo formalne a językoznawstwo funkcjonalne	78
5.1.2. Pojęcie językoznawstwa kognitywnego	84
5.1.3. Założenie o generalizacji i założenie o poznawczym charakterze języka.....	86
5.2. Założenia filozoficzne językoznawstwa kognitywnego w ujęciu George'a Lakoffa.....	92
5.2.1. Etap przedteoretyczny językoznawstwa kognitywnego	92
5.2.2. Pseudoidealizacja jako metoda George'a Lakoffa.....	105
5.3. Czynniki główne i uboczne w ujęciu kognitywnym.....	107
5.3.1. Gramatyczność.....	107
5.3.2. Kognitywność	109
5.3.3. Akceptowalność.....	110
5.3.4. Zależność między kognitywnością a akceptowalnością jako prawidłowość komunikacji językowej	112
Podsumowanie części drugiej: Założenia filozoficzne językoznawstwa generatywnego i kognitywnego	115
Część trzecia:	
Procedury badawcze językoznawstwa generatywnego i kognitywnego ..	121
Rozdział 6.	
Procedury badawcze językoznawstwa generatywnego	123
6.1. Kontrola empiryczna prawa idealizacyjnego w językoznawstwie generatywnym.....	123
6.1.1. Analiza przypadku w teorii minimalistycznej	123
6.1.2. Analiza przypadku w języku polskim jako przykład kontroli prawa idealizacyjnego w językoznawstwie generatywnym	130
6.2. Kontrola konkretyzacji prawa idealizacyjnego w językoznawstwie generatywnym.....	132
6.2.1. Badanie stopnia akceptowalności zdań niegramatycznych	132
6.2.2. Badanie stopnia akceptowalności zdań niegramatycznych jako przykład sprawdzania empirycznego w generatywizmie	135

Rozdział 7.	
Procedury badawcze językoznawstwa kognitywnego	137
7.1. Kontrola empiryczna prawa idealizacyjnego w językoznawstwie kognitywnym	137
7.1.1. Brygidy Rudzkiej-Ostyn analiza celownika w języku polskim ...	137
7.1.2. Analiza celownika jako przykład kontroli prawa idealizacyjnego w językoznawstwie kognitywnym.....	145
7.2. Kontrola konkretyzacji prawa idealizacyjnego w językoznawstwie kognitywnym	149
7.2.1. Kognitywna analiza korpusowa dopełnień czasownika „wierzyć”	150
7.2.2. Kognitywna analiza korpusowa jako przykład kontroli konkretyzacji w językoznawstwie kognitywnym	156
Podsumowanie części trzeciej: Wybrane procedury badawcze językoznawstwa generatywnego i kognitywnego.....	163
Zakończenie	165
Literatura cytowana	169
Podziękowania	178